

Η επίδραση του Covid-19 στην ενδοοικογενειακή και έμφυλη βία

Βάσω Τολίδου

Φοιτήτρια ΠΜΣ Ποινικών Επιστημών:

«Εγκληματολογία και Αντεγκληματική Πολιτική» (ΕΚΠΑ)

Ηδη από τις πρώτες εβδομάδες των περιοριστικών μέτρων παρατηρήθηκε μια αύξηση περιστατικών ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας, όπως συνάγεται από τον αριθμό των κλήσεων σε τηλεφωνικές γραμμές παροχής βοήθειας (κρατικών φορέων ή ΜΚΟ) και στην αστυνομία.

Στη Wuhan που αποτέλεσε το αρχικό επίκεντρο της πανδημίας, τοπικό αστυνομικό τμήμα το Φεβρουάριο ανέφερε τριπλάσια αύξηση των καταγγελιών περιστατικών ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας. Μάλιστα πολλοί φορείς αναφέρουν ότι λόγω του εγκλεισμού η απεύθυνση των θυμάτων για βοήθεια γινόταν μέσω SMS ή και chat, όπως συνέβη στην Ιταλία, στην οποία καταγράφηκε μείωση των κλήσεων, αλλά κατακόρυφη αύξηση των SMS και των email. Στην Αμερική αντίστοιχα, τα στοιχεία επιβεβαιώνουν ομοίως την αύξηση των καταγγελιών στην πλειοψηφία των πολιτειών, πέρα από λίγες εξαιρέσεις. Στη Νέα Υόρκη, τη πολιτεία που επλήγη περισσότερο από τον Covid-19, η εθνική γραμμή για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας στις

ΗΠΑ (National Domestic Violence Hotline) ανέφερε αύξηση 156% στις επισκέψεις της διαδικτυακής της σελίδας. Στη Μ. Βρετανία, η ΜΚΟ «Refuge» ανέφερε στις 6 Απριλίου ότι από την αρχή των περιοριστικών μέτρων (που στη Μ. Βρετανία λήφθηκαν αρκετά καθυστερημένα) μέχρι και τότε, οι κλήσεις στη γραμμή βοήθειας της ΜΚΟ αυξήθηκαν κατά 25%, ενώ οι διαδικτυακές ειδοποιήσεις κατά 150%. Στη Γαλλία, ο υπουργός Εσωτερικών Κρίστοφερ Καστανέρ, ανέφερε ότι οι καταγγελίες για ενδοοικογενειακή βία σε όλη τη Γαλλία έχουν σημειώσει αύξηση άνω του 30% από τότε που στη χώρα μπήκε σε εφαρμογή το lockdown στις 17 Μαρτίου. Επίσης αποκάλυψε ότι στις 26/3 μόνο στο Παρίσι τα περιστατικά αυξήθηκαν κατά 36%. Στην Ισπανία, όπου οι κανόνες του lockdown υπήρξαν εξαιρετικά αυστηροί, η εθνική γραμμή βοήθειας για την ενδοοικογενειακή βία κατέγραψε αύξηση 47% στις κλήσεις τις δύο πρώτες εβδομάδες του Απριλίου σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2019, ενώ ο αριθμός των γυναικών που ήρθαν σε επαφή με υπηρεσίες υποστήριξης μέσω email ή κοινωνικών μέσων ενημέρωσης αυξήθηκε κατά 700%. Ωστόσο, σημειώθηκε ταυτόχρονη απότομη πτώση των καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας στην αστυνομία. Επίσης διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες κλήσεις στην πλειοψηφία των χωρών αφορούσαν ενδοοικογενειακή βία μεταξύ συζύγων.

Στην Ελλάδα η εικόνα ήταν παρόμοια. Οι κλήσεις στη γραμμή SOS 15900 σημείωσαν αύξηση, σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων: Τον Μάρτιο, οι συνολικές κλήσεις αυξήθηκαν κατά 16,5%, σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο (454 από 390). Οι κλήσεις με χαρακτηρισμό της καταγγελίας ως «περιστατικό βίας» παρουσίασαν αύξηση 16,4% (325 από 279), ενώ αυτές που αφορούν αποκλειστικά την ενδοοικογενειακή βία σημείωσαν αύξηση 6,4% (166 από 156). Ωστόσο, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει αξιόπιστη βάση συγκεντρωτικής καταγραφής δεδομένων από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς απόκρισης στην έμφυλη βία (συμβουλευτικά κέντρα, αστυνομία, νοσοκομεία, ΜΚΟ), με αποτέλεσμα να προκύπτει μόνο μια αποσπασματική εικόνα που δεν βοηθά στην συνολική αποτύπωση του φαινομένου.

Επιπρόσθετα, η αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, στα περισσότερα κράτη, έθεσε σε δοκιμασία τον κρατικό μηχανισμό. Τα ληφθέντα κρατικά μέτρα, επικεντρώθηκαν μονομερώς στην αντιμετώπιση της πανδημίας στο υγειονομικό σκέλος, θέτοντας σε «δεύτερη μοίρα» τα ζητήματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας. Ο δημόσιος διάλογος μονοπωλήθηκε και συνεχίζει να μονοπωλείται από την διαχείριση της κρίσης αρχικά σε υγειονομικό και στη συνέχεια σε οικονομικό και εργασιακό επίπεδο.

Σε θεσμικό επίπεδο, και σε μεγάλο βαθμό υπό την πίεση συλλογικοτήτων που δρουν υπέρ των δικαιωμάτων των γυναικών, έγιναν εντούτοις προσπάθειες ώστε να ενθαρρυνθούν τα θύματα να καταγγείλουν περιστατικά κακοποίησης. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αλλά και ο

ΟΗΕ απηύθυναν επισήμως έκκληση στα κακοποιημένα άτομα να μην μένουν σιωπηλά και να καταγγέλλουν τα περιστατικά, εξαγγέλλοντας ότι θα επιδιώξουν να δημιουργηθεί ένα δίκτυ προστασίας. Επίσης απηύθυναν εκκλήσεις στις κυβερνήσεις για επαγρύπνηση σχετικά με την αύξηση της ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας. Στην Ισπανία και λίγο αργότερα στη Γαλλία καθιερώθηκε η χρήση της λέξης «μάσκα 19» ως κωδική λέξη στα φαρμακεία προκειμένου τα θύματα να ζητούν βοήθεια για περιστατικά κακοποίησης. Το φαρμακείο λειτούργησε ως σημαντικό σημείο αναφοράς, καθώς ήταν από τις ελάχιστες επιχειρήσεις που παρέμειναν ανοιχτές κατά τη διάρκεια της καραντίνας. Στην Ισπανία η κυβέρνηση, ύστερα από έντονες πιέσεις ακτιβιστών, προέβλεψε εξαίρεση από τις ποινές παραβίασης των περιοριστικών μέτρων για όσες γυναίκες έφευγαν από το σπίτι τους για να γλιτώσουν και να καταγγείλουν περιστατικά ενδοοικογενειακή βία.

Ταυτόχρονα όμως η έμπρακτη βοήθεια προς τα κακοποιημένα άτομα επηρεάστηκε αρνητικά από τα μέτρα, καθώς πολλοί ξενώνες που διατίθενται για φιλοξενία ανέστειλαν τη λειτουργία τους λόγω έλλειψης χρηματοδότησης. Η ηλεκτρονική επικοινωνία που επιλέχθηκε ως μια φαινομενικά διαχειριστική λύση, φάνηκε να έχει αμφίσημα αποτελέσματα, καθώς η φυσική εγγύτητα και η στενή παρακολούθηση των θυμάτων από τους δράστες κακοποίησης, δυσχεραίνουν την επικοινωνία των φορέων με τα θύματα και την εύρεση μιας λύσης που θα προστατεύσει επαρκώς το άτομο που κακοποιούνται.

Η αυξητική αυτή τάση που παρουσιάστηκε παραπάνω αποτελεί μια άμεση συνέπεια των συνθηκών του εγκλεισμού και της αναγκαστικής παραμονής στον ίδιο χώρο του θύματος και του δράστη κακοποίησης, μια συνθήκη από την οποία απορρέει μια διαρκής ευκαιρία διάπραξης έμφυλης-ενδοοικογενειακής βίας. Πέραν τούτου, η αύξηση αυτή συνυπάρχει με την οικονομική δυσπραγία για έναν σημαντικό αριθμό ατόμων και οικογενειών ως αποτέλεσμα της νέας οικονομικής κρίσης που δημιούργησε ο Covid-19. Ιδιαίτερα για τις γυναίκες, οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες σε πολλές περιπτώσεις επιτείνουν την εξάρτησή τους από τον κακοποιητή, η οποία αποτελεί ένα εργαλείο ελέγχου αλλά και ένα ισχυρό εμπόδιο καταγγελίας. Οι οικονομικές συνθήκες αναδεικνύουν έντονα και τον τρόπο που αλληλοεπιδρά το φύλο με παράγοντες όπως η κοινωνικο-οικονομική τάξη, η εθνότητα και η ηλικία. Ωστόσο οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες μοιάζουν περισσότερο να είναι αφορμές διάπραξης εγκλημάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, πάρα γενεσιουργοί παράγοντες. Διότι, παρά την πρωτοφανή κοινωνική ένταση που δημιουργεί η πανδημία και η αλλαγή της καθημερινότητας, τα φαινόμενα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας εμφανίζονται μέσα σε ένα ήδη ορισμένο κοινωνικό πλαίσιο, με βασικά χαρακτηριστικά την επιβίωση πατριαρχικών δομών, τον προκαθορισμό των έμφυλων ρόλων και τις διακρίσεις μεταξύ των φύλων.

ΠΗΓΕΣ

https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_of_the_COVID-19_pandemic_on_crime
<https://edition.cnn.com/2020/04/07/us/nyc-domestic-violence-website-surgings/index.html>
<https://www.theguardian.com/us-news/2020/apr/03/coronavirus-quarantine-abuse-domestic-violence>
https://www.liberal.gr/apopsi/i-karantina-fernei-auxisi-se-olo-ton-planiti/295636?fbclid=IwAR3l0AZLfcZQ2T1Y1JzB1GK0_D8eUi6FwudNPTfo9zgDM9slSK0PDm8-E
<https://tvxs.gr/news/ellada/ta-thymata-endooikogeneiakis-bias-en-meso-koronaioy>
<https://www.nytimes.com/2020/04/06/world/coronavirus-domestic-violence.html>
https://www.newsit.gr/kosmos/koronoios-kai-egklima-agria-dolofonia-foititrias-apo-ton-syntrofo-tis-prokalei-sokstin-italia/3004470/?utm_medium=Referral&utm_source=Notification&fbclid=IwAR2GscBic8EUKB5dxim8147Zb-PF-68as0xHwYvQh9kj7W1c6XLM28DvNNlk
https://www.ethnos.gr/ellada/97803_endooikogeneiaki-bia-tin-epohi-toy-koronoioy-otan-menoumespiti-ginetai-efialtis
<https://www.coe.int/en/web/portal/-/covid-19-crisis-secretary-general-concerned-about-increased-risk-of-domestic-violence?fbclid=IwAR3g2QyRPVva9yT4GhEAp3V4-1zbMyFdXMEkpXsaRDAo6p8EaXR4rk6A48c>
https://www.lifo.gr/now/world/275907/koronoios-ayksanontai-ta-peristatika-endooikogeneiakis-vias-en-meso-lockdown?fbclid=IwAR3RKWQdX2n87C8A_Jz5QYb_EsZQUM-vYfhA3sRTqRJgggP3TYuCvwS1ETY